

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Четврто тромесечје 2019. године

Београд, март 2020. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије, у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

д.с. – десна скала

л.с. – лева скала

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	12
1. Кредити становништву	12
2. Цена задуживања становништва	13
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	14
III. Регионално поређење	15
Методолошке напомене	16

Резиме

Укупни домаћи кредити наставили су тренд стабилног и одрживог раста у 2019, који је, по искључењу ефекта промене девизног курса, износио 9,8%, од чега су кредити привреди повећани за 9,5%, а кредити становништву за 10,0%. Готово двоцифрена стопа раста кредитне активности остварена је и поред релативно високе базе из 2018, а за разлику од 2018, расту у 2019. више је доприносило кредитирање привреде (допринос 4,9 процентних поена) него кредитирање становништва (допринос 4,6 процентних поена). Поред тога, на повољнију структуру кредитне активности и њену значајну подршку привредном расту указује податак да се **целокупан раст кредита привреди у 2019. односио на инвестиционе кредите**, као и да је **раст стамбених кредита¹ био већи него претходне године**. И поред релативно високог раста кредитне активности, који је био међу највишим у региону, учешће кредита у бруто домаћем производу и даље је испод дугорочног тренда,² што указује на то да кредитна активност не представља ризик ни по ценовну ни по финансијску стабилност.

Снажном расту кредитне активности допринели су **повољни услови финансирања**, остварени захваљујући ефектима ранијег ублажавања монетарне политике, ниским каматним стопама на међународном тржишту новца, сниженој премији ризика земље и повећаној конкуренцији међу банкама, при чему су каматне стопе на динарске кредите крајем године забележиле нови минимум. Поред тога, расту кредитне активности наставили су да доприносе и убрзање економске активности и повољни трендови на тржишту рада.

Крајем 2019. учешће проблематичних кредита у укупним кредитима спустило се на најнижи ниво откад се овај показатељ квалитета aktive прати, што истовремено додатно јача финансијску стабилност и отвара простор за даљи кредитни раст. У децембру је то учешће износило 4,1%, што је за 1,6 процентних поена ниже него крајем 2018, а за 18,3 процентна поена ниже него у јулу 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита. Паду тог учешћа, с једне стране,

Снажан раст кредитне активности знатно доприноси привредном расту

(мг. стопе раста, у %)

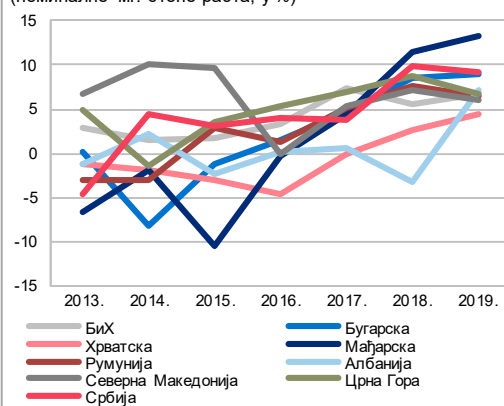
Извор: НБС и РЗС.

* Искључен ефекат промене девизног курса.

**Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Раст кредита у Србији био је један од највиших међу земљама региона

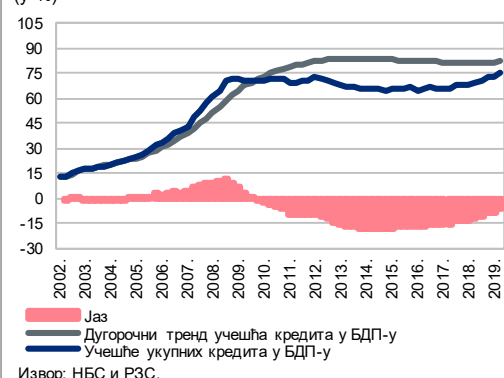
(номиналне мг. стопе раста, у %)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Учешће укупних кредита* у БДП-у и даље је испод дугорочног тренда

(у %)

Извор: НБС и РЗС.

* Обухваћено је и прекогранично задуживање предузећа.

¹ Ако се изузму ефекти отписа 38% вредности кредита индексираних у швајцарским францима приликом конверзије у евроиндексиране кредите

² Рачунато у складу с методологијом за утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала, закључно с подацима за треће тромесечје 2019.

допринео је раст економске и кредитне активности, а с друге стране, успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних потраживања, захваљујући чему

су износи отписа и продаје тих кредита у 2019. вишеструко нижи него претходних година.

Вођени инвестиционим кредитирањем, кредити привреди су у 2019. повећани за 108,6 милијарди динара, од чега у четвртом тромесечју за 40,5 милијарди динара. Раст је био широко распрострањен међу делатностима, а највише су кредитирана предузећа из области саобраћаја, трговине, пословања некретностима и грађевинарства. Финансијска подршка била је претежно усмерена на сегмент микропредузећа, малих и средњих предузећа, којима је у четвртом тромесечју одобрено преко 60% кредита. Остварена кретања у складу су с резултатима анкете о кредитној активности банака, према којој су мала и средња предузећа препозната као носиоци раста тражње сектора привреде за кредитима, а потребе за финансирањем капиталних инвестиција и обртних средстава као кључни фактори који су томе доприносили.

Кредити становништву су током четвртог тромесечја повећани за 29,9 милијарди динара, претежно вођени готовинским и стамбеним кредитирањем, чиме је њихов раст на нивоу 2019. године достигао 100,8 милијарди динара. Захваљујући мерама Народне банке Србије усмереним на ограничавање необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима³, , рочност ненаменских кредита усмерених на потрошњу, пре свега готовинских кредита, током године скраћивала се на испод осам година. Ако се има у виду даље поштравање ових захтева од почетка 2020, наставак скраћења рочности за необезбеђене кредите очекује се и у овој години. Истовремено, позитивни трендови на тржишту рада и опоравак тржишта непокретности одразили су се и на реализацију нових стамбених кредита, чији је износ, без кредита рефинансираних код исте банке, у 2019. био за 23% виши него у 2018.

Крајем децембра, номинално посматрано, динарски пласмани чинили су **33,1% постојећих укупних пласмана привреди и становништву**, или за 0,1 процентни поен више него на крају 2018. Динаризација пласмана становништву од септембра стабилна је на нивоу од 55,4%, што представља њен досадашњи максимум. Динаризација пласмана привреди благо се смањује услед знатног раста инвестиционих кредита, који се углавном одобравају у девизном знаку, и крајем децембра била је на нивоу од 13,9%. Како би подстакла веће динарско кредитирање привреде, посебно малих и средњих предузећа, Народна банка Србије је крајем 2019. изменила прописе из области адекватности капитала и управљања ризицима банке. Примена нових правила за банке почиње од 1. јула 2020.

³ Мере се примењују од почетка 2019. године

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Кредити привреди, без ефекта промене девизног курса, повећани су у 2019. за 108,6 млрд динара, или за 9,5%. Целокупан раст кредита привреди у 2019. дугује се инвестиционим кредитима, који представљају један од важнијих извора финансирања инвестиција још од 2015, што се поклапа са инвестиционим циклусом. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у децембру је износило 1.245,2 млрд динара, а њихово учешће у годишњем БДП-у 23,0%, што је за 0,5 п.п. више него крајем 2018.

Кредити привреди су у Т4, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 40,5 млрд динара, или за 3,3%, а скоро три четвртине тог раста односило се на привредна друштва. Као и раније, раст кредита у Т4 био је широко распрострањен међу делатностима, при чему се издваја кредитирање предузећа из области саобраћаја, трговине, пословања некретнинама и грађевинарства, а у нешто мањој мери и пољопривреде. Посматрано по наменама, 95% раста кредита привреди у Т4 односило се на инвестиционе кредите. На нивоу године, ти кредити повећани су за 25,6%, а њихово учешће у укупним кредитима привреди достигло је 45,2%. Расту у Т4, мада у знатно мањој мери, допринели су и кредити за обртна средства. И поред раста у Т4, посматрано на нивоу године, кредити за обртна средства су стагнирали, док је њихово учешће у укупним кредитима привреди смањено на 39,1%. Таква кретања могу указивати на то да је, у условима побољшане ликвидности и профитабилности, привреда све више усмерена на финансирање инвестиција.

Обим **новоодобрених кредита привреди** у Т4 износио је 274,8, млрд динара, при чему је сегменту тржишта које чине микропредузећа, мала и средња предузећа одобрено преко 60% тих кредита. Највише су одобравани кредити за обртна средства (129,7 млрд динара), пре свега великим и средњим предузећима, као и инвестициони кредити (91,1 млрд динара), које су највише користила велика, мала и микропредузећа. Посматрано на нивоу године, износ новоодобрених инвестиционих кредита (360,6 млрд динара) био је за 48,6% виши него 2018, а износ кредита за обртна средства (497,7 млрд динара) тек за 2,0%.

Динаризация пласмана привреди незнатно је смањена у Т4 (за 0,1 п.п.) и у децембру је износила

И поред високе базе с краја 2018. кредити привреди остварили су висок м.г. раст у Т4
(м.г. стопе раста по програмском курсу, у %)

Целокупан раст кредита привреди у 2019. дугује се инвестиционим кредитима
(доприноси у п.п., искључен ефекат промене девизног

Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

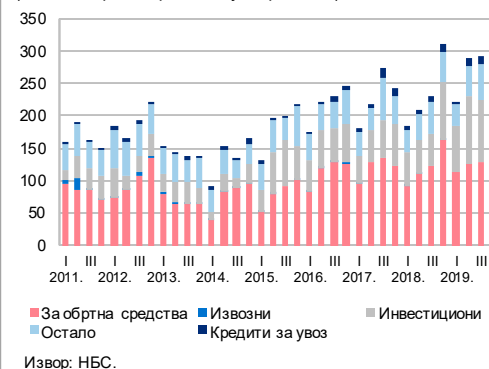

13,9%. На нижи степен динаризации одражава се изражен раст инвестиционих кредита, који се углавном одобравају у девизном знаку, а делом и активности банака на решавању *NPL*, тј. отпис потраживања од предузећа у стечају, која углавном имају динарски предзнак. Истовремено, повећано је учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима (за 0,2 п.п., на 85,6% у децембру), смањено је учешће пласмана у доларима (за 0,1 п.п., на 0,3%), док је учешће пласмана у швајцарским францима (0,1%) остало готово непромењено у односу на крај Т3. Ако се посматра динаризация новоодобрених кредита, у Т4 је 20,4% новоодобрених кредита било у динарима, а највећи степен динаризации кредита забележен је код микропредузећа (25,4%) и великих предузећа (24,1%). Крајем 2019. Народна банка Србије усвојила је измене прописа из области адекватности капитала и управљања ризицима банке,⁴ чија примена почиње од 1. јула 2020, којима се уводе максимални проценти учешћа нових девизно индексираних ненаменских и неинвестиционих кредита и кредита у инострану валуту одобрених привреди. Паралелно, за чисто динарске пласмане одобрене малим и средњим предузећима и предузетницима банке ће издвајати мање капитала за покриће ризика него по основу нединарских и девизно индексираних пласмана. Повољнијим условима даје се додатна подршка за динарско кредитирање овог сегмента привреде.

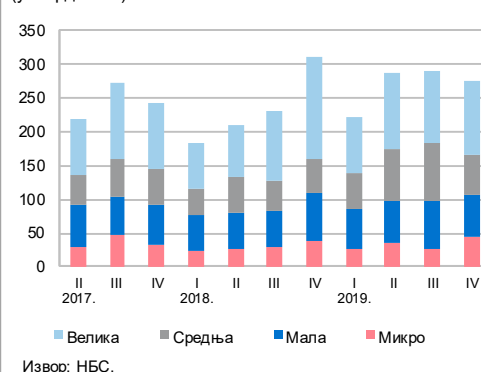
Износ *NPL* привреде додатно је смањен у Т4, чему доприносе успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита⁵ и Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе банке. Све наведено је, уз раст кредитне активности, утицало на то да **учешће *NPL* у укупним кредитима привреди достигне нов минимум у децембру од 3,2%,** што је за 0,5 п.п. ниже него у септембру, а за 1,8 п.п. ниже него крајем 2018. За толико је смањено и учешће *NPL* привредним друштвима, које је у децембру износило 3,4%. Учесће *NPL* код скоро свих делатности достигло је нове најниже вредности током Т4, а у односу на почетак примене Стратегије, најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретностима и трговине.

Смањењем *NPL* умањује се системски ризик, мада је са аспекта финансијске стабилности важно нагласити да ни када су били на вишем

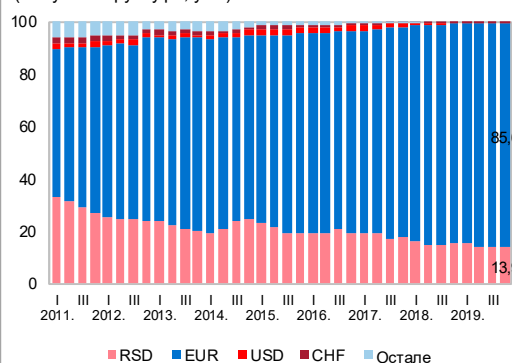
Инвестициони кредити повећали су у 2019. учешће у новоодобреним кредитима на трећину
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Три петине нових кредита у Т4 одобрено је микро, малим и средњим предузећима
(у млрд RSD)

Динаризация потраживања од привреде благо је снижена током Т4
(валутна структура, у %)

⁴<https://www.nbs.rs/internet/cirilica/scripts/showContent.html?id=15074&konverzija=no>

⁵ Активности предвиђене Акционим планом Народне банке Србије (http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/npl/akcioni_plan.pdf), које су усмерене на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, у потпуности су спроведене, неке и пре рока, и њихова примена је била један од важних фактора снажног пада *NPL* од 2016. и надаље.

нивоу, *NPL* нису угрожавали стабилност финансијског сектора. Исправка вредности укупних кредита у односу на бруто *NPL* у децембру износила је 83,2%, док је исправка вредности *NPL* била на нивоу од 60,7% *NPL*. Домаћи банкарски сектор је високо капитализован, што потврђује вредност показатеља адекватности капитала, која је крајем септембра⁶ износила 23,6%. То је знатно изнад прописаног минимума од 8%, при чему се овај показатељ након увођења стандарда Базел III⁷ у домаћи регулаторни оквир нашао на вишем нивоу.

2. Цена задуживања привреде

Током Т4 каматне стопе на динарске кредите спустиле су се на нови минимум, док су стопе на кредите у еврознаку наставиле да се крећу близу најнижих нивоа у режиму циљања инфлације. Таква кретања резултат су претходног ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, нижих каматних стопа на тржишту новца у зони евра, ниже премије ризика земље, као и појачане конкуренције између банака на кредитном тржишту. Захваљујући паду каматних стопа у протеклом периоду, трошкови привреде по основу камата знатно су смањени, иако је коришћење кредита повећано, што је доприносило и расту профитабилности српске привреде.

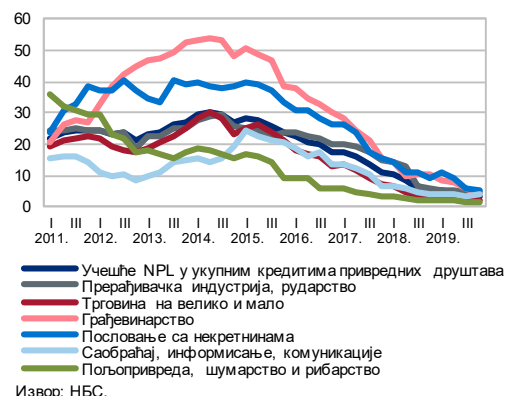
Новембарско снижење референтне каматне стопе Народне банке Србије (за 0,25 п.п.) пренело се на цену динарских кредита привреди, тако да се просечна пондерисана каматна стопа на нове динарске кредите привреди у децембру спустила на нови минимум (4,0%) и била је за 0,4 п.п. нижа него у септембру. Посматрано на нивоу године, ова стопа је у 2019. снижена за 1,6 п.п., а у односу на мај 2013, када је започето ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, нижа је за 12,4 п.п.

Посматрано по наменама, пад каматних стопа на динарске кредите привреди у Т4 резултат је смањења каматних стопа на инвестиционе (за 0,4 п.п., на 4,4%) и остале некатегорисане кредите (за 1,1 п.п., на 3,3%), док су каматне стопе на кредите за обртна средства у односу на септембар благо повећане, до нивоа од 4,4% у децембру. Посматрано по величини предузећа, каматне стопе снижене су у распону од 0,1 п.п. до 0,6 п.п. и у децембру су износиле 5,1% за микропредузећа, 4,2% за мала, 3,8% за средња и 3,5% за велика предузећа.

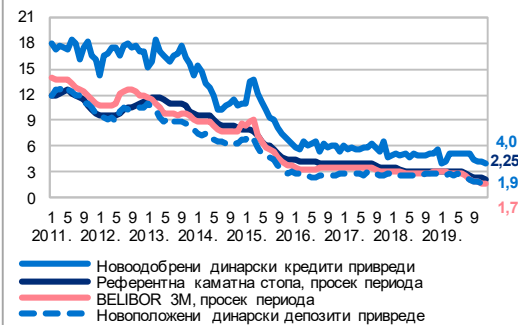
⁶ Последњи расположив податак

⁷ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017. године, када је почела примена Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018 и 88/2019), којом је у домаћу регулативу уведен овај стандард.

Учешће *NPL* код већине делатности спустило се на нове минимуме током Т4
(бру то принцип, у %)

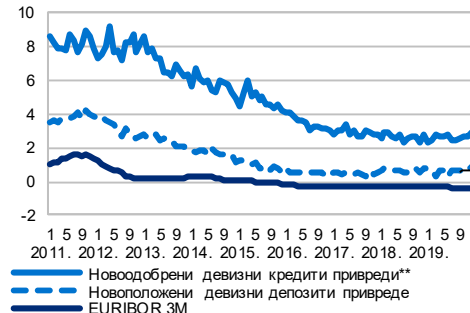
Ублажавање монетарне политике одразило се и на каматне стопе на динарске кредите
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Цена девизних кредита привреди остала је повољна и у Т4*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите у децембру је износила 3,0%, што је за 0,4 п.п. више него у септембру. То је за 0,2 п.п. више него крајем 2018, а за 4,3 п.п. ниже него у мају 2013. Раст просечне стопе у Т4 био је опредељен растом каматних стопа на инвестиционе кредите (3,4%), кредите за увоз (2,2%) и остале некатегорисане кредите (2,4%), док је стопа на кредите за обртна средства (2,7%) била непромењена у односу на крај Т3. Посматрано по величини предузећа, раст просечне стопе био је опредељен вишим каматним стопама на кредите великим предузећима (на 2,9%), а у мањој мери и малих предузећа (3,1%), док је цена задуживања средњих предузећа незнатно коригована наниже (на 2,4%), а микропредузећа остала непромењена (3,8%).

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

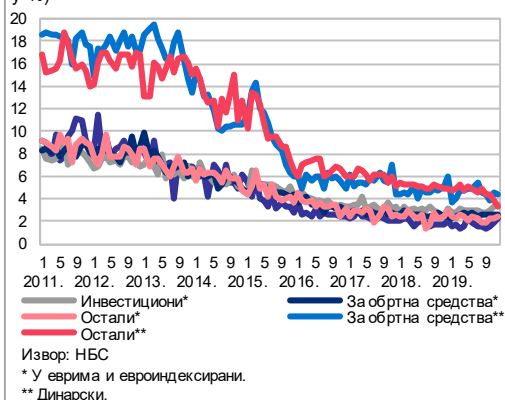
Резултати јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су кредитни стандарди по којима су одобравани кредити привреди ублажени током Т4. Конкуренција у банкарском сектору најснажније је деловала на ублажавање, а допринели су му и убрзање раста економске активности, даљи пад *NPL*, већа спремност на преузимање ризика, као и мањи ризик захтеваног колатерала. Банке очекују додатно ублажавање стандарда за динарске кредите у Т1 2020, чему ће допринијети већина наведених фактора.

Према резултатима анкете, током Т4 банке су, у складу са очекивањима изнетим у претходној анкети, продужиле максималну рочност девизних кредита, при чему су се ови повољнији услови односили пре свега на задуживање малих и средњих предузећа. С друге стране, пооштрени су ценовни услови кредита и захтеви у погледу колатерала.

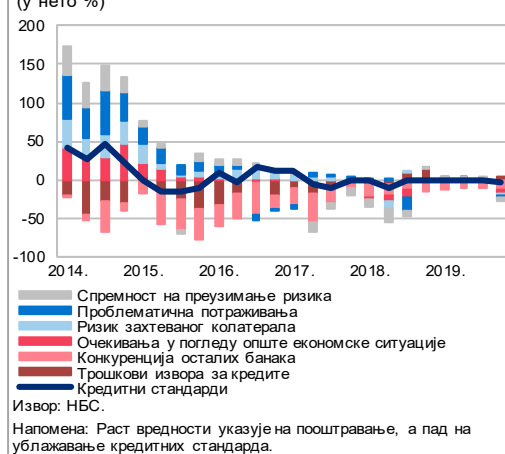
Као што су банке и очекивале, тражња предузећа за кредитима наставила је да расте у Т4 и највећим делом потицала је од малих и средњих предузећа. Раст тражње претежно је био вођен потребама финансирања обртних средстава и капиталних инвестиција, а у мањој мери допринеле су му и активности у погледу аквизиција/припајања других предузећа и реструктурирање дуга. Даљи раст тражње, вођен финансирањем обртних средстава и инвестиција, очекује се и у Т1 2020.

Каматне стопе на све врсте кредита привреди вишеструко су ниже него пре шест година

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

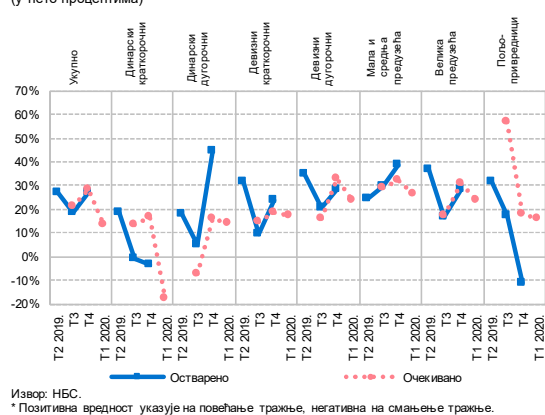
Већина фактора деловала је на ублажавање кредитних стандарда привреди у Т4

Рочност кредита продужена је у Т4, а ценовни услови и захтеви колатерала пооштрени

Тражња привреди у Т4 кретала се у складу с очекивањима из Т3

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

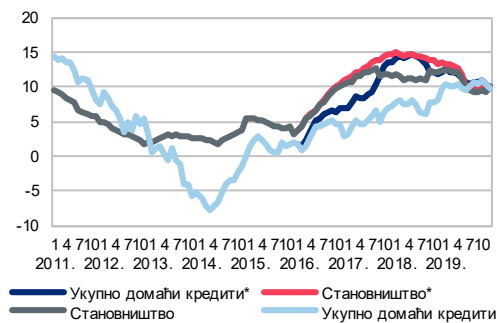
Кредити становништву, без ефекта промене девизног курса, повећани су током 2019. за 100,8 млрд динара, или за 10,0%, вођени растом готовинских и стамбених кредита. Крајем 2019. номинално стање кредита сектору становништва износило је 1.106,2 млрд динара, што чини око 46% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, док је њихово учешће у годишњем БДП-у износило 20,4%, што је за 0,5 п.п. више него пре годину дана.

Посматрано на нивоу тромесечја, кредити становништву су у Т4, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 29,9 млрд динара, или за 2,8%. Том расту највише су допринели готовински и стамбени кредити, а у мањој мери и инвестиционо кредитирање предузетника. **Посматрано на нивоу године**, готовински кредити су у 2019. повећани за 75,4 млрд динара и са учешћем од 43,9% у децембру остали су најзаступљенија категорија кредита становништву. Током 2019. готовински кредити су показали тенденцију скраћења рочности – учешће кредита рочности преко осам година смањено је с преко 30%, колико је износило почетком 2019, на 19,6% у децембру, што потврђује да мере Народне банке Србије донете у децембру 2018.⁸ дају резултате. С обзиром на даље пооштравање захтева у погледу рочности (на седам година) од почетка 2020, наставак скраћења рочности ових кредита очекујемо и у овој години. Истовремено, позитивни трендови на тржишту рада и опоравак тржишта непокретности одразили су се и на раст стамбених кредита, који је, ако се изузму ефекти отписа 38% вредности кредита индексираних у швајцарским францима приликом конверзије у евроиндексиране кредите, у складу са Законом о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима,⁹ био већи него 2018. У децембру 2019. стамбени кредити су чинили 36,2% укупних кредита становништву. С друге стране, у Т4, као и на нивоу године, потраживања по основу потрошачких кредита, прекорачења по текућим рачунима и задуживања по кредитним картицама била су у паду.

Обим новоодобрених кредита становништву у Т4 (140,6 млрд динара) био је за 20,5% већи него у истом периоду прошле године, при чему су све

**Međугодиšnji rast kredita stanovništvu
blago je ubrzao pred kraj 2019.**

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Извор: НБС.

* Искључен ефекат отписа и продаје *NPL* од почетка 2016.

Више od половине растa кредита становништву у T4 односило се на динарске кредите

(прираст, у млрд RSD)

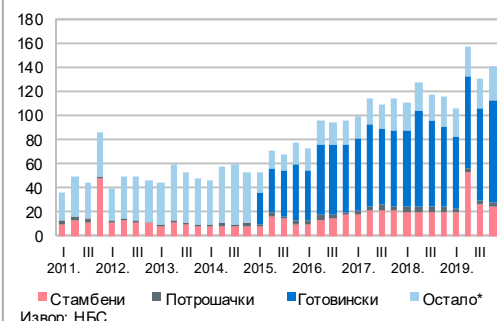

Извор: НБС.

* Исклучен ефект промене курса.

Највећи део новоодобрених кредита чинили су готовински и стамбени кредити

(нов оодобрени кредити, у млрд RSD)

Извор: НБС.

* До децембра 2014. године у категорији „Остали кредити“ подразумевали су се готовински и остали кредити заједно.

⁸<https://nbs.rs/internet/cirilica/scripts/showContent.html?id=13701&konverzija=no>

⁹ У складу са Законом о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима („Службени гласник РС”, бр. 31/2019).

категорије кредита (са изузетком потрошачких) оствариле двоцифрен раст. Најзаступљенији су били готовински кредити (60,7%), чија се повећана реализација крајем године може довести у везу с додатним поштравањем капиталних захтева у погледу рочности ових кредита од почетка 2020. Уобичајено, ови кредити били су готово у потпуности (99,5%) у динарима. На стамбене кредите односило се 17,3% новоодобрених кредита становништву у Т4, при чему је њихов износ био за 19,2% виши него у истом периоду претходне године (за 26,5% по искључењу рефинансираних кредита код исте банке), што је резултат опоравка тржишта непокретности, као и позитивних кретања на тржишту рада.

У Т4 72,3% новоодобрених кредита становништву било је у динарима, док је динаризација стања пласмана становништву стабилна на нивоу од 55,4% од септембра, што представља њен досадашњи максимум. Даљи раст стамбеног кредитирања утицао је на то да учешће евроиндексираних пласмана становништву буде благо повећано током Т4 (за 0,1 п.п.), на 44,4% крајем године, док је након извршене конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у кредите у еврима, учешће пласмана у швајцарским францима смањено и од јула износи 0,3%.

Учешће *NPL* у укупним кредитима смањено је у Т4 за 0,2 п.п. и у децембру је забележило нови минимум од 3,9%.¹⁰

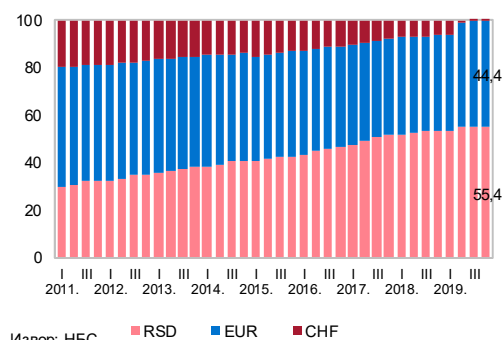
2. Цена задуживања становништва

Новембарско снижење референтне каматне стопе допринело је да се трошкови задуживања становништва у динарима спусти на нове минимуме током Т4, док су трошкови задуживања у еврознаку остали ниски. Поред тога, додатно су смањени и расходи грађана по основу отплате раније узетих кредита, што се позитивно одражава на расположиви доходак становништва.

Просечна пондерисана каматна стопа на динарске кредите становништву у новембру и децембру износила је 9,1%, што је њена нова најнижа вредност. У односу на септембар нижа је за 0,5 п.п., а у односу на мај 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, за 11,4 п.п. Каматне стопе на све врсте динарских кредита смањене су током Т4 и у децембру су се кретале у распону од 3,4% за потрошачке до 9,4% за готовинске кредите.

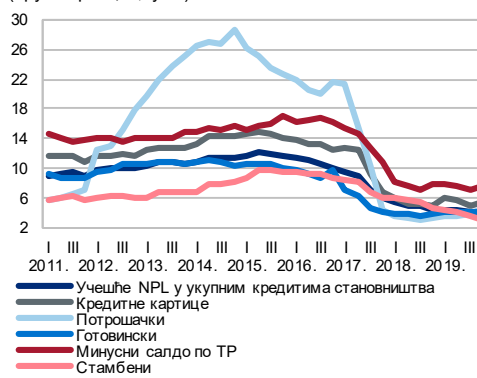
¹⁰ И ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, учешће је такође смањено за 0,2 п.п., на 4,0% у децембру.

Динаризација пласмана становништву задржала се на максимуму у Т4 (валутна структура, у %)

Извор: НБС. RSD EUR CHF

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву додатно је смањено у Т4 (брuto принцип, у %)

Извор: НБС.

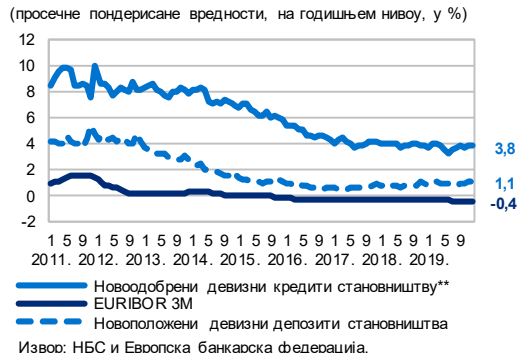
Током Т4 просечна цена динарских кредита становништву се спустила на нови минимум* (просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Цена девизног задуживања остала је повољна током Т4*

Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Просечна пондерисана каматна стопа на евроиндексиране кредите становништву није се мењала од септембра до краја 2019. године (3,8%). Посматрано по наменама, каматна стопа на евроиндексиране стамбене кредите током целог Т4 имала је исту вредност (2,8%). Готово исту вредност као у септембру имала је и каматна стопа на остале некатегорисане кредите и у децембру је износила 5,9%, док је стопа на потрошачке кредите повећана на 4,8%, док је на најмање заступљене, готовинске кредите, смањена на 2,6%.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

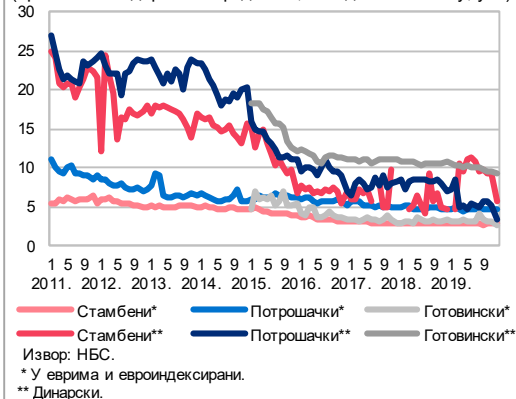
Резултати јануарске анкете о кредитној активности показују да су, према оцени банака, кредитни стандарди по којима су одобравани девизно индексиран стамбени кредити ублажени, док су код динарских готовинских кредита благо поштрени. На ублажавање стандарда деловали су нижи трошкови извора за кредите, конкуренција међу банкама и позитивна очекивања у погледу економске ситуације, док је мања спремност на преузимање ризика деловала у супротном смеру. За Т1 2020. банке очекују поштравање стандарда за динарске готовинске кредите и кредите за рефинансирање, што се доводи у вези с применом строжих капиталних захтева у погледу рочности ових кредита (на седам година) од почетка 2020. С друге стране, конкуренција у банкарском сектору и позитивна очекивања у погледу економске активности требало би да наставе да делују у смеру ублажавања стандарда.

Банке су оцениле да су у Т4 услови задуживања становништва били повољнији по основу повољнијих ценовних услова и захтева у погледу колатерала, а незнатно неповољнији у погледу хипотеке. Ценовни услови и захтеви у погледу колатерала требало би да буду додатно ублажени у Т1 2020, али се очекује да ће се поштрити захтеви у погледу рочности динарских и девизних необезбеђених кредита.

Према оцени банака, тражња становништва за стамбеним кредитима, готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање наставила је да расте у Т4, а њен даљи раст очекује се и у Т1 2020. Томе доприносе потребе за куповином непокретности и за рефинансирањем постојећих обавеза, уз раст плата, запослености и позитивних дешавања на тржишту некретнина.

Каматне стопе на све врсте динарских кредита забележиле су изражен пад у Т4

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Већина фактора наставила је да делује у смеру ублажавања кредитних стандарда

(у нето %)

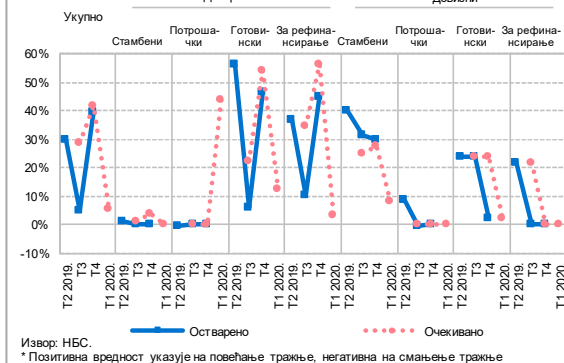
Банке су додатно ублажиле ценовне услове и захтеве у погледу колатерала у Т4

(у нето %)

У Т4 је раст тражње за готовинским кредитима био нижи од очекивања, а за стамбеним кредитима у складу са очекивањима

(у нето процентима)

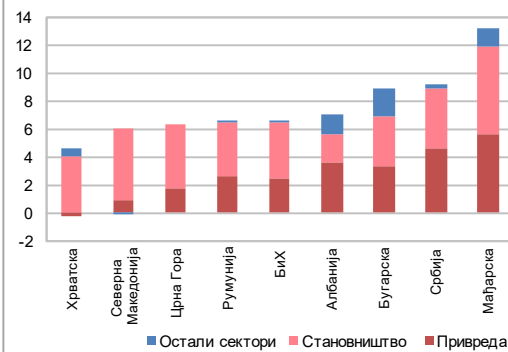
III. Регионално поређење¹¹

Раст кредита у Србији у 2019. (9,8% по искључењу ефекта курса, или 9,2% номинално посматрано) био је један од највиших у региону. Виши раст кредита остварен је једино у Мађарској. Сличан раст кредита као у Србији забележен је у Бугарској, док је у осталим земљама региона кредитна активност порасла углавном између 6% и 7%.

Таква кретања допринела су томе да у скоро свим земљама региона учешће домаћих кредита у БДП-у буде повећано током 2019. У Србији је то учешће крајем 2019. износило 44,4%, што је око просека за регион. Учесће домаћих кредита у БДП-у за регион креће се од 27% (колико износи за Румунију) до 57% (колико износи за Босну и Херцеговину).

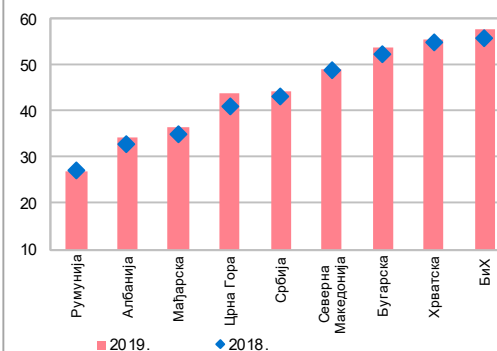
У већини земаља региона, расту кредита у 2019. у већој мери је доприносило кредитирање становништва, а једино је у Србији и Албанији тај раст био вођен кредитирањем привреде.

За разлику од већине земаља региона, раст кредита у Србији водили су кредити привреди
(доприноси номиналној м.г. стопи раста, у п.п.)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Учесће кредита у БДП-у повећано је у скоро свим земљама региона током 2019.
(у %)

Извор: сајтови централних банака, Eurostat и прерачун НБС.

¹¹ Према калкулацијама Народне банке Србије, на основу података са сајтова централних банака и Eurostat-a.

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџ, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.